

# Tajne u interpersonalnim odnosima

## *Ivana Marijanović*

Filozofski fakultet u Zagrebu  
Odsjek za psihologiju  
ORCID: 0000-0003-0576-7086

### SAŽETAK

Ključne riječi: interpersonalni odnosi, otkrivanje tajni, tajne

Tajnovitost se definira kao svjesno i aktivno skrivanje informacija od drugih. Skrivena informacija je tajna, koje su najčešće neutralne ili negativne, no mogu biti i pozitivne. Razlikuju se na raznim dimenzijama: ozbiljnosti, učestalosti, veličini, utjecaju na vlastitu i tuđu dobrobit te mnogim drugim aspektima. Velik je broj razloga zbog kojih skrivamo informacije, ali najčešće je to zbog održavanja odnosa i ugleda u društvu, no postoji i negativna strana čuvanja tajni: ono može dovesti do smanjene dobrobiti i raznih psihičkih i fizičkih poteškoća. S druge strane, otvaranje drugima često pomaže u kognitivnom rasterećenju te doprinosi bliskosti u odnosu, ali može negativno utjecati i na dobrobit osobe kojoj se tajna otkriva. Otkrivati informacije potencijalno je opasno i stoga nije svejedno kome otkriti tajnu, a ponajviše ovisi o osobinama ličnosti, poput suosjećanja i asertivnosti. Ovaj rad daje pregled dosadašnjih saznanja u području tajnovitosti i čuvanja tajni u interpersonalnim odnosima, odnosno o razlozima čuvanja tajni te posljedicama za odnos i pojedinca. Dosadašnja istraživanja uglavnom su koristila korelacijske nacрте i upitničke mjere, dok se u budućnosti očekuje porast u korištenju eksperimentalnih paradigmi.

### ABSTRACT

Keywords: secrecy, interpersonal relationship, sharing secrets

Secrecy is defined as the conscious and active hiding of information from others. Hidden information is secret, which is usually neutral or negative, but can also be positive. They differ in various dimensions: severity, frequency, size, impact on one's own and others' well-being, and many other aspects. There are many reasons why we hide information, but most often it is to maintain relationships and reputation in society, but there is also a negative side of keeping secrets: it can lead to reduced well-being and various mental and physical difficulties. On the other hand, opening up to others often helps with cognitive relief and contributes to intimacy in a relationship, but it can also negatively affect the well-being of the person to whom the secret is being revealed. Revealing information is potentially dangerous and therefore it matters to whom it is revealed. It mostly depends on some personality traits, such as compassion and assertiveness. This paper provides an overview of current knowledge in the field of secrecy and keeping secrets in interpersonal relationships, ie the reasons for secrecy and the consequences for the relationship and the individual. Previous research has mainly used correlational designs and questionnaire measures, while in the future an increase in the use of experimental paradigms is expected.

## UVOD

Tajnovitost je svjesno i aktivno skrivanje informacija od jedne ili više osoba (Bedrov, 2019), a okupira ljudske živote i misli na mnogo načina. Tajne nikada nisu bile nepoznanica u ljudskim životima i međuljudskim odnosima. Radi se o veoma učestalom interpersonalnom fenomenu. Prema Slepian i sur. (2017), prosječna osoba u svakom trenutku ima oko 13 tajni, a preko 98 % ljudi izjavilo je da je čuvalo tajnu u nekom trenutku u životu. Osim što čuvamo tajne, često nas zanima što to drugi skrivaju te pokušavamo otkriti tuđe tajne. Tajne nisu vezane isključivo za interpersonalne odnose, već se nerijetko tiču i drugih općenitijih aspekata ljudskog života. Primjerice, oduvijek je postojao veliki interes javnosti za to što se skriva u posebnim zonama i objektima poput Područja 51 (engl. Area 51). Također je prisutno zanimanje za živote ljudi koje ne znamo osobno, poput slavnih osoba.

Neke su tajne trivijalne i mogu se okarakterizirati kao bijele laži ili nebitne informacije, a postoje i one ozbiljne i životno važne tajne, čije otkrivanje može imati dugoročne posljedice. Mogu biti pozitivne, poput iznenađenja za godišnjicu ili prosidbe, no i negativne, poput varanja partnera. Prema Zhang i Dailey (2018), tajne se razlikuju i po veličini i ozbiljnosti. Neka tajna može biti prikrivanje obične bijele laži, odnosno laži izgovorene u svrhu nepovrjeđivanja druge osobe, dok neke mogu biti vrlo ozbiljne i za onoga koji ju skriva i za onoga od koga se prikriva. Tajne se također razlikuju i na kontinuumu pozitivno-negativno (Bedrov, 2019), iako većina ljudi svoje tajne procjenjuje negativnima ili neutralnima, dok je manji broj pozitivnih tajni. Tajnovitost se razlikuje i od privatnosti u tome što je privatna informacija najčešće vrsta informacije za koju druge osobe ne očekuju da će saznati ili joj pristupiti. Neku informaciju možemo sakrivati samo od određenih osoba, dok druge osobe mogu znati tu informaciju. Primjerice, ljudi često ne dijele informacije o svojem zdravstvenom stanju sa širom skupinom ljudi, već o tome znaju samo bliži pojedinci. Za razliku od privatnosti, tajna je informacija za koju se očekuje, u skladu s normama otkrivanja i dijeljenja informacija u interpersonalnom odnosu, da ju druga osoba zna (Bedrov, 2019). Otkrivanje tajni je proces koji se najčešće odvija unutar dijade i važan je i za onoga koji otkriva tajnu, ali i onoga kome se ta tajna otkriva. Stoga je važno proces otkrivanja tajne proučavati i kao davanje i kao primanje informacija (Bedrov, 2019). Tajne se razlikuju na četiri dimenzije: osobne, interpersonalne, od strane druge ruke ili navodne. Osobne tajne direktno uključuju osobu koja prikriva tajnu (npr. prikrivanje vlastitih političkih stavova), interpersonalne tajne direktno su povezane s osobom od koje se sakriva tajna (npr. prikrivanje varanja), tajne od strane druge ruke su one koje se čuvaju u ime druge osobe (npr. skrivanje informacije od drugih da nam član obitelji učestalo pije), a navodne su tajne one koje postanu znane bez svijesti o tome osobe koja prikriva tu tajnu (Bedrov, 2019). Sadržaj tajni može biti vrlo raznolik. Prema Slepian i sur. (2017) najčešći sadržaji tajni su seksualna i emocionalna prevara i razmišljanje o prevari, zatim slijede laži, krađa, ambicije, ciljevi, seksualno ponašanje, romantične i seksualne želje, kršenje povjerenja, detalji vezani uz obitelj i financijsko stanje, ali i abortus, seksualna orijentacija te bračne ponude. Prema Bedrov (2019) najčešća su tema tajni financije i posao, a slijede ih prijestupi i intimni romantični partneri što se poklapa sa sadržajem rezultata istraživanja

Slepian i sur. (2017), ali je pronađena drugačija učestalost tajni, što je potencijalno rezultat različitih postupaka dolaženja do podataka: nije isto pitamo li sudionike koje tajne oni čuvaju ili ako ih pitamo što misle kakve tajne ljudi općenito čuvaju. Većina tajni umjereno je ili vrlo osobna te više od polovice sudionika tu je tajnu čuvalo dulje od godinu dana, a prosječna duljina je 7,17 godina (Slepian i sur., 2017).

Tajne je moguće čuvati na različite načine. Prema Bedrov (2019), općenita strategija čuvanja tajni izbjegavanje je teme, ali korištene su i strategije laganja ili nijekanja istinite informacije. Jaffe i Douneva (2020) naglašavaju važnost namjere u definiciji tajnovitosti. Laganje je također strategija skrivanja, ali tajnovitost i laganje drugačiji su i zasebni načini obmane: tajnovitost je strategija obmane koja uključuje namjerno izostavljanje informacija, dok je laganje strategija obmane koja uključuje namjerno davanje (neistinitih) informacija. Iako neki autori pokušavaju istaknuti razlike između pojmova tajnovitosti, laganja i privatnosti, ne postoje univerzalno dogovorene i korištene definicije i stoga često dolazi do preklapanja pojmova, ne samo u svakodnevnom životu, već i u znanstvenim istraživanjima. Često se laganje izjednačava s tajnovitošću i s obzirom na to, poželjno je u budućim istraživanjima specifično definirati pojmove, hijerarhiju i odnose među njima. Dosadašnja istraživanja uglavnom su klasificirali tajnovitost unutar kategorije obmane. Turner i sur. (1975) nude jednu vrstu kategorizacije obmane, pod koju spadaju laži, pretjerivanja, poluistine, tajne i diverzantski odgovori. Laži definiraju kao poruke koje krivotvore istinu i daju eksplicitno neistinite informacije. Pretjerivanja su definirana kao poruke koje modificiraju opseg istine i daju više informacija od onih koje su zapravo istinite. Poluistine su poruke koje prikrivaju cijelu istinu i zadržavaju dijelove informacije. Tajne su definirane kao oblik potpune šutnje o nečemu, odnosno kao situacije kada se istina potpuno skriva. Na kraju diverzantski su odgovori taktike izbjegavanja koje se koriste kako bi se skrenula pozornost s inače dostupnih informacija. Strategije čuvanja tajni češće će koristiti oni ljudi koji očekuju negativne emocionalne i socijalne posljedice ako otkriju tajnu. S druge strane, očekivanje pozitivnih posljedica poput poboljšanog odnosa ili osjećaja olakšanja, nije povezano s frekvencijom korištenja strategija čuvanja tajni (Bedrov, 2019). Ennis i sur. (2008) proveli su istraživanje u kojem su sudionici ispunjavali upitnike samoprocjene i otkrili su da postoji tendencija manje frekvencije laganja bliskim ljudima u usporedbi s onima koji su im manje bliski. Također, osim učestalosti, razlikovala se i priroda laži izrečenih nepoznatim ljudima od onih izrečenih bliskim prijateljima. Pronašli su da ljudi nepoznatima govore više laži vezanih uz sebe, a bliskim prijateljima više laži usmjerenih na druge osobe. Također, govore i altruističnije laži o bliskim prijateljima nego o nepoznatima. Ljudi koriste različite taktike prikrivanja ovisno o tome koliko je tajna važna i osobna te ovisno o njihovim očekivanjima što bi se dogodilo kada bi informacija postala poznata. Prema Slepian i sur. (2017) tajne se skrivaju bez obzira na sadržaj, isključivost (je li informacija poznata samo onome tko ju prikriva ili i drugim osobama) i osobnu relevantnost (bilo da se radi o onome tko ju prikriva ili nekoj trećoj osobi). Ta očekivanja i razlozi čuvanja tajne ovise o kvaliteti odnosa s osobom, pretpostavkama o tome kako će osoba od koje čuvamo tajnu percipirati informaciju te o stilu privrženosti i strahu od negativne evaluacije (Uysal i sur., 2012).

## ZAŠTO ČUVAMO TAJNE?

Iako većina ljudi preferira iskrenost i otvorenost u interpersonalnim odnosima, često ljudi odabiru ponešto i sakriti. Ponekad čuvamo tajne zbog zabave, iznenađenja ili zadovoljstva, ali najčešći razlog je zaštita sebe ili bliskih osoba (Bedrov, 2019). Osoba koja čuva tajnu može to činiti kako bi izbjegla posljedice koje bi imale negativan učinak na drugu osobu ili odnos s tom osobom. Otkrivanje nekih informacija može dovesti do osjećaja povrijeđenosti i izdanosti, bilo zbog sadržaja informacije, bilo zbog samog čina prikrivanja. Tajnovitost stoga može imati neke snažne motive poput održavanja pozitivnih odnosa i zabrinutosti za tuđu dobrobit (Bedrov, 2019). Želja za izbjegavanjem oštećivanja ili prekidanja postojećih veza i odnosa duboko je ukorijenjena u potrebi za pripadanjem, odnosno u motivaciji za traženjem socijalnog prihvaćanja. Socijalno prihvaćanje omogućava stjecanje prednosti članstva u grupi i bliske interpersonalne odnose (Bedrov, 2019). Prema Slepian i Kirby (2018), tajnovitost je također često vođena brigom o negativnoj evaluaciji u grupama i odnosima kada se te informacije koje tajimo percipiraju kao sramotne ili nemoralne. Važno je i čuvati reputaciju i pozitivnu sliku o sebi (Slepian i Kirby, 2018). Ako ljudi očekuju da će otkrivanje informacija donijeti više negativnih nego pozitivnih posljedica, onda je vjerojatnije da će prikriti tu informaciju (Feather, 1982). Postoje i neki drugi razlozi za čuvanje tajni koji uključuju očekivanje zlonamjerne upotrebe informacije, nesigurnost u sposobnosti efikasnog iznošenja informacije te težnja ka privatnošću. Zhang i Daley (2018) navode kako neki smatraju čuvanje tuđih tajni prosocijalnim ponašanjem s obzirom na to da na takav način pokušavaju sačuvati status i ugled osobe o kojoj je riječ. Čuvanja tajni varira s obzirom na vrstu odnosa. Nije isto čuvamo li tajnu od, primjerice, partnera ili od kolege na fakultetu. U različitim vrstama ljudskih odnosa razlikuju se načini prikrivanja tajni, ali i karakteristike odnosa mogu utjecati na vrstu otkrivene informacije i na razloge čuvanja i otkrivanja tajni. Primjerice, adolescenti čuvaju tajne od roditelja kako bi zadržali svoju autonomiju, dok s druge strane prikrivaju od prijatelja kako bi održali socijalno prihvaćanje (Bedrov, 2019).

Čuvanje tajni ima vrlo važne implikacije na društvene odnose. Bitan aspekt tajni upravo je njihova „društvenost“. Tajne ne mogu postojati izvan konteksta interpersonalnih odnosa u kojima se čuvaju i dijele (Bedrov i sur., 2021). Osjećaj pripadanja i odnos s drugim ljudima vrlo su važan i univerzalan aspekt ljudskog života koji se razvija već od djetinjstva. Kod ljudi postoji evolucijski mehanizam za razvijanje i održavanje odnosa, a vrlo bitni aspekti održavanja odnosa su ravnoteža i reciprocitet (Buss, 2019). Samim time bi i proces dijeljenja tajni mogao biti jedan od mehanizama stvaranja i održavanja odnosa. Primjerice, djeca doživljavaju čuvanje i dijeljenje tajni kao snažan pokazatelj društvenih odnosa, uključujući prijateljstvo i članstvo u grupi (Bedrov i sur., 2021). Do pete godine djeca očekuju da se tajne otkrivaju i dijele prijateljima, a ne neprijateljima (Anagnostaki i sur., 2013), očekuju od prijatelja da čuvaju međusobne tajne (Lieberman, 2020) i vjerojatnije je da će tajne ljudi čuvati u vlastitim društvenim grupama. Djeca čuvanje i dijeljenje tajni smatraju snažnijim dokazom prijateljstva od bilo kojeg drugog oblika dijeljenja.

## **POSljedICE I UTJECAJ ČUVANJA I OTKRIVANJA TAJNI NA KOGNICIJU, EMOCIJE, ZDRAVLJE I INTERPERSONALNE ODNOSI**

Čuvanje tajni može biti teret te kognitivno, emocionalno i fizički umarati. Slepian i sur. (2012) željeli su ispitati opterećuju li tajne ljude. U istraživanju su prvo sudionicima zadali zadatak da opišu svoje tajne, bile one „velike“ ili „male“. Nakon toga su ih u nekoliko različitih mjerenja zamolili da procijene udaljenosti, težinu raznih stvari te strminu brda. Pokazali su kako čuvanje tajni može povećati procjene strmine brda i percipirane udaljenosti na isti način kao što ih povećava i stvarni fizički teret. Medijatori ovih efekata su preokupiranost tajnom i subjektivni napor uložen u čuvanje tajni, što nam sugerira da skrivanje informacija crpi osobne resurse. Kada čuvaju tajne, ljudi moraju aktivno ulagati trud kako bi izbjegli nenamjerno otkrivanje informacija ili kako ne bi izgledali sumnjivo pred osobom od koje čuvaju tajnu. Prema psihosomatskoj teoriji inhibicije (Gesell, 1999), takva inhibicija misli ili emocija, osobito tijekom duljeg vremenskog razdoblja, povećava stres i aktivnost autonomnog živčanog sustava, utječući na tjelesno i mentalno zdravlje. Tajnovitost je također povezana s većim rizikom od somatskih bolesti i nižim fizičkim i psihičkim blagostanjem, a dovodi i do značajno većeg fizičkog umora. Prema modelu preokupacije tajnom, kojeg su postavili Lane i Wegner (1995), potiskivanje misli povećava učestalost nametljivih i neželjenih misli vezanih uz tajnu. Takve se misli sve češće pojavljuju u svijesti te ih se lakše prisjetiti. Sama prisutnost nametljivih misli stvara dodatnu preokupaciju. Takve nametljive misli zahtijevaju ponovne napore potiskivanja misli, odnosno potrebno je uložiti još veći trud kako bi se smanjilo ponovno pojavljivanje u umu. Ovaj ciklički proces događa se usprkos tome što većina ljudi intuitivno smatra da bi čuvanje tajni bilo najlakše tako da ne razmišljaju o toj informaciji (Lane i Wegner, 1995). Slepian i sur. (2017) navode kako osoba koja skriva tajnu može razmišljati o sadržaju, posebice ako se radi o sramotnim tajnama, a takva negativna pažnja usredotočena na sebe može izazvati depresiju, ljutnju i druga neugodna emocionalna stanja. Slepian i sur. (2017) u istraživanju su pokazali kako učestalost lutanja misli do tajne, ali ne i učestalost aktivnog skrivanja (čuvanje tajni koje zahtijeva trud i napor) predviđa nižu dobrobit. Iako tajnovitost obično proizlazi iz želje da se izbjegnu negativne posljedice, prikrivanje informacija često sa sobom povlači fizičke i psihičke posljedice za onoga koji ju prikriva.

Kognitivni se teret ne tiče samo čuvanja vlastitih tajni, već i tuđih. Otkrivanje tajni u interpersonalnom odnosu može dovesti do veće bliskosti, no čuvanje tuđih tajni može sa sobom donijeti i kognitivni teret (Zhang i Dailey, 2018). Na kognitivni teret utječu važnost tajne, valencija (pozitivno-negativno) i potencijalne negativne posljedice tajne. Čuvanje tuđe tajne ponekad dovodi do ograničenja u ponašanju, a takva ograničenja mogu doprinijeti većem percipiranom kognitivnom teretu. Što je percipirani kognitivni teret veći, to je veći i negativni afekt, koji je povezan sa sniženim zadovoljstvom odnosa s osobom čija se tajna čuva (Zhang i Dailey, 2018). Baš kao što ljudi odlutaju u misli o vlastitim tajnama (Slepian i sur., 2017), oni također mogu odlutati do misli o tuđim tajnama. Lutanje misli do tuđe tajne može imati negativne učinke na dobrobit baš kao i što može lutanje

misli do vlastitih tajni. Taj je negativni učinak veći što je subjektivna procjena međusobne povezanosti veća. Također, što se tajna više ticala osoba u zajedničkom društvenom krugu, to su ispitanici kojima je otkrivena tajna izvještavali o većem osjećaju tereta tajne (Slepian i sur., 2017).

Čuvanje tajni utječe i na osobu od koje se skriva te na njihov odnos. Osim niže dobrobiti, istraživanje Slepiana i sur. (2017) pokazalo je da lutanje misli do tajne predviđa nižu kvalitetu odnosa, smanjeni osjećaj autentičnosti i smanjenu bračnu dobrobit i povjerenje, a povezano je i s nižim zadovoljstvom, nižom povezanošću i predanošću u vezi, nižim zadovoljavanjem potreba autonomije i kompetencije, ali i s većim konfliktom moderiranim osjećajem isključenosti (Uysal i sur., 2012). Ipak, kada se tajna otkrije, nije svejedno kakva je i koje su njene posljedice. Dunbar i sur. (2016) pitali su sudionike kakve su im tajne i laži prihvatljivije, a kakve ne. Zadatak je bio procijeniti primjere tajni i laži na dimenzijama prikladnosti, kompleksnosti i stupnja obmane. Rezultati su pokazali da su altruističke tajne i bijele laži smatrane manje obmanjujućim te više prihvatljivijima od laži koje služe sebi i posljedičnih laži. Laži koje služe sebi definirane su kao one koje ljudi govore kako bi izgledali bolje ili kako bi sebe poštjedili neugodnosti, kazne ili okrivljavanja ili da ne bi povrijedili vlastite osjećaje. Autori također posljedične laži i tajne definiraju kao one koje su važne i imaju ozbiljne posljedice za osobu. Ipak, radi se o određenom stupnju subjektivnosti onoga koji procjenjuje što je to ozbiljna posljedica. Laži i tajne koje su ocijenjene kao najmanje prihvatljive bile su interpersonalne, ozbiljne i sebične (odnosno one koje služe sebi) u usporedbi s altruističkim lažima i lažima ugrađenim u interpersonalni kontekst. Vrij i sur. (2003) proveli su istraživanje koje sugerira da i stil privrženosti utječe na tajnovitost. Sigurno privrženi pojedinci izjavljuju o nižem stupnju tajnovitosti u svojim odnosima. Anksiozni i odbijajuće privrženi pojedinci izjavljuju o višem stupnju tajnovitosti i ruminacije koja se odnosi na opsesivno razmišljanje o tajnama, koje ometa normalno mentalno funkcioniranje. Ove procjene dijelom su moderirane osjećajem krivnje.

Bedrov (2019) je pronašla da kvaliteta odnosa nije utjecala na percepciju negativnog učinka čuvanja tajne na subjektivnu dobrobit, ali je u istraživanju koje su proveli Uysal i sur. (2012) pokazano da je prikriivanje tajni negativno povezano sa zadovoljstvom u vezi i predanošću što može doprinijeti osjećaju emocionalne distance. To je povezano i s autentičnosti u odnosu, koja se odnosi na otvorenost i mogućnost iskrene komunikacije i izražavanja stavova. Autentičnost u odnosu negativno korelira s čuvanjem tajni (manji je procijenjeni broj tajni koje se skrivaju od druge osobe), a pozitivno sa zadovoljstvom u odnosu. Smanjena percepcija autentičnosti u odnosu dovodi i do nižih procjena subjektivne dobrobiti. Čuvanje tajni povezano je s emocionalnim distanciranjem od partnera u romantičnoj vezi zbog učestale ruminacije i zaokupljenosti s informacijom koja se pokušava prikriti. Općenito, ljudi više otkrivaju tajne onima s kojima su u bliskim odnosima (bilo kroz osjećaj relacijske bliskosti ili opetovanu izloženost). Također, što se netko osjeća bliže osobi koja joj je povjerila tajnu, to će joj ta tajna više biti na umu. Prema Slepianu i Greenawayju (2018), kada nam netko otkrije tajnu, ta nam se osoba više sviđa te joj otkrivamo veći broj tajni, što povećava osjećaj intimnosti. Jedno od objašnjenja je da recipročno

otvaranje povećava osjećaj poznatosti koji je u podlozi povećanja sviđanja.

Otkrivanje tajni donosi niz prednosti za onoga koji ju dijeli: smanjuje se briga, tuga, tenzija i stres, a povećava subjektivna dobrobit i samopoštovanje (Jaffe i Douneva, 2020). Bedrov (2019) je provela istraživanje u kojem je ispitala očekivane posljedice otkrivanja tajni. Većina sudionika potencijalno je otkrivanje tajne smatralo umjerenim olakšanjem te nije ulagala puno aktivnog truda u prikrivanje informacije. Sudionici su izvijestili da je tajna imala negativniji utjecaj na njihovu dobrobit kada su očekivali da će otkrivanje tajne rezultirati većim negativnim društvenim i emocionalnim posljedicama, kao što su odbacivanje, sram, oštećenje njihovog ugleda ili odnosa s drugom osobom. Sudionici koji su očekivali pozitivne posljedice od otkrivanja tajne smatrali su da čuvanje tajne ima manje negativan utjecaj na njihovu subjektivnu dobrobit. Optimizam i pozitivna očekivanja o budućnosti imaju povoljan učinak na dobrobit. Larson i sur. (2015) navode i prednosti otvaranja i otkrivanja informacija kod onih koji su doživjeli neakvu traumu. Oni koji su se trudili potisnuti neke informacije u prosjeku su procjenjivali svoju dobrobit i psihičko zdravlje znatno nižim od onih koji se nisu trudili potisnuti informacije.

## KOME ĆEMO OTKRITI TAJNU?

Čuvanje tajni povezano je s nizom negativnih posljedica, poput smanjenog osjećaja dobrobiti, a otkrivanje tajni povezano je s raznim prednostima (Slepian i Kirby, 2018). Ipak, vrlo je važno kome otkrivamo tajnu. Ako se radi o krivoj osobi, to može dovesti do gorih posljedica nego samo čuvanje tajni. Ako nakon otkrivanja tajne primimo adekvatnu društvenu potporu, to može dovesti do veće subjektivne dobrobiti. S druge strane, kada ne dobijemo odgovarajuću društvenu potporu, povjeravanje se može smanjiti ili uništiti te rezultirati još nižim procjenama subjektivne dobrobiti (Slepian i Moulton-Tetlock, 2018). Važno je znati kome se otvoriti i kakve osobine ta osoba ima. Jedan od potencijalnih faktora procjene koji ljudi koriste pri biranju osoba kojima će otkriti tajne jest i to koliko su one sklone ogovaranju. Općenito, i djeca i odrasli negativnije procjenjuju one koji ogovaraju (Bedrov i sur., 2021), što bi moglo implicirati postojanje strategije kojom se procjenjuje koliko se osobi može vjerovati. Slepian i Kirby (2018) ispitali su utjecaj interpersonalnih osobina suosjećanja, asertivnosti, pristojnosti i entuzijazama. Što je netko suosjećajnije i asertivniji, to je vjerojatnije da će mu se netko povjeriti. Što je netko entuzijastičniji i pristojniji, to je manje vjerojatno da će mu se netko povjeriti. Zanimljivo je to što ljudi izjavljuju da će se prije povjeriti pristojnim pojedincima, ali je pokazano upravo obrnuto. Rezultati istraživanja sugeriraju jasnu razliku između suosjećajnosti i pristojnosti: oni koji imaju veće razine suosjećajnosti osjećaju tuđe emocije, osjetljivi su na tuđe borbe i nastoje ublažiti tuđu patnju. S druge strane, Slepian i Kirby (2018) navode kako pristojni žele biti poštteni, uravnoteženi i poštivati autoritet, standarde i tradiciju. Pri otkrivanju tajni, ljudi preferiraju one koji će ih moći razumjeti i dati podršku bez kritiziranja. Takvo ponašanje i stav odlikuje su osobe s visokom razinom suosjećajnosti, a ne s visokom razinom pristojnosti. Što se tiče razlike između asertivnosti i entuzijazma, potencijalna razlika u procjenama povjerenja je hitnost koja je u istraživanju operacionalizirana kao sklonost djelovanja prema emocijama

povezanima s namjerama ili ciljevima. Asertivnost je pozitivno povezana s hitnošću, a entuzijazam negativno i stoga postoji veća sklonost otvaranja onima koji su asertivni, a ne onima koji su entuzijastični (Slepian i Kirby, 2018).

## OGRANIČENJA

Istraživanja u području tajnovitosti uglavnom su se usredotočila na sadržaj tajni ili efekte čuvanja tajni, a samo mali broj istraživanja je uzeo u obzir razlike u vrsti odnosa, utjecaj razloga i strategija čuvanja tajni i efekata tih razloga i strategija na dobrobit osobe koja čuva tajnu i očekivane posljedice otkrivanja tajni. Potrebno se usredotočiti na istraživanje dinamike čuvanja tajni unutar interpersonalnih odnosa, odnosno obrazaca ponašanja i interakcija koji se odnose na čuvanje tajni unutar odnosa, ali i proučavanje raznih specifičnosti čuvanja tajni. U istraživanjima tajni uglavnom se koriste razne upitničke mjere te se rezultatima na upitnicima dobivaju samo korelacije kojima možemo dobiti informacije o povezanosti, ali ne i o uzročnosti. Potreban je veći broj eksperimentalnih paradigmi kojima bi se manipulirali razni uvjeti pod kojima se događa proces skrivanja i otkrivanja tajni. Problematika eksperimenata koji se bave tajnovitošću u interpersonalnim odnosima nemogućnost je manipuliranja vrlo važnim temama koje su značajne za svakodnevni život, ali i to što takvi eksperimenti nisu ekološki valjani i teško ih je generalizirati na svakodnevne situacije. Uz to, još nije razriješeno pitanje razlikovanja tajnovitosti, laganja i privatnosti. Iako su neki istraživači pokušali klasificirati tajnovitost kao dio obmane i na takav način razlučiti ove konstrukte, takve podjele nisu univerzalno prihvaćene i korištene. Ipak, interes za ovo područje raste i očekuje se razvoj novih paradigmi i nacrti istraživanja.

## ZAKLJUČAK

Proveden je velik broj istraživanja na temu tajnovitosti, a posebice unutar interpersonalnih odnosa. Istraživanja su se većinom bavila značajkama tajni i utjecajem na one koji skrivaju tajne, no u posljednje vrijeme sve veći broj istraživanja bavi se čuvanjem i dijeljenjem tajni kao procesom u kojem sudjeluje više osoba od one koja nešto skriva. Čuvanje i otkrivanje tajni ovisi o većem broju čimbenika, a jedan od najvažnijih je bliskost u odnosu. Ljudi čuvaju tajne zbog raznih razloga, a među nekima su održavanje odnosa, zaštita od negativne evaluacije, očuvanje reputacije, prosocijalni razlozi i strah od negativnih posljedica. Koriste se i različitim strategijama kako bi sakrili tajne, poput izbjegavanja i laganja. Tajne su većinom neutralne ili negativne te dovode do nižih procjena dobrobiti onih koji ih čuvaju. Skrivanje tajni može dovesti do osjećanja kognitivnog tereta, negativnih emocionalnih stanja te tjelesnih i zdravstvenih problema. S druge strane, otvaranje može imati velik broj važnih prednosti, za pojedinca i za odnos s drugom osobom, ali može dovesti i do neželjenih posljedica. Osim otkrivanja vlastitih tajni, i drugi ljudi mogu nam otkrivati svoje tajne što može dovesti do veće bliskosti, ali i do kognitivnog opterećenja. Velik broj faktora i interakcija tih faktora na složeni način djeluju na iskustvo čuvanja i dijeljenja tajni te su potrebna



dodatna istraživanja kako bi se odredile sve specifičnosti. Ono na što bi se daljna istraživanja mogla usmjeriti su posljedice otkrivanja tuđih tajni koja bi se mogla provoditi kao dijadna istraživanja. Osim toga, u području tajnovitosti dosadašnja bi saznanja bilo dobro nadopuniti istraživanjima koja bi se bavila pojedincima čije su tajne razotkrivene te istraživanjima koja bi se detaljnije bavila sadržajima tajni i procjenama težine tih tajni, s obzirom na nedostatak rezultata vezanih uz tu temu.

## LITERATURA

- Anagnostaki, L., Wright, M.J. i Papathanasiou, A. (2013). Secrets and Disclosures: How Young Children Handle Secrets. *Journal of Genetic Psychology*, 174 (3), 316-334. <https://doi.org/10.1080/00221325.2012.672350>
- Bedrov, A., Gable, S. i Liberman, Z. (2021). It takes two (or more): The social nature of secrets. *WIREs Cognitive Science*, 12(6), Article e1576. <https://doi.org/10.1002/wcs.1576>
- Bedrov, A. i Leary, M.R. (2021). What you don't know might hurt me: Keeping secrets in interpersonal relationships. *Personal Relationships*, 28(3), 495-520. <https://doi.org/10.1111/pere.12373>
- Buss, D. M. (2019). *Evolutionary psychology: The new science of the mind*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429061417>
- Dunbar, N. E., Gangi, K., Coveleski, S., Adams, A., Bernhold, Q., & Giles, H. (2016). When is it acceptable to lie? Interpersonal and intergroup perspectives on deception. *Communication Studies*, 67(2), 129-146. <https://doi.org/10.1080/10510974.2016.1146911>
- Ennis, E., Vrij, A., i Chance, C. (2008). Individual differences and lying in everyday life. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(1), 105-118. <https://doi.org/10.1177/0265407507086808>
- Feather, N.T. (1982). *Expectations and Actions: Expectancy-Value Models in Psychology*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Gesell, S. B. (1999). The roles of personality and cognitive processing in secret keeping. University of Notre Dame.
- Jaffé, M. E. i Douneva, M. (2020). Secretive and close? How sharing secrets may impact perceptions of distance. *PLOS ONE*, 15(6), Article e0233953. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0233953>
- Lane, J.D. i Wegner, D.M. (1995). The cognitive consequences of secrecy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(2), 237-253. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.69.2.237>
- Larson, D. G., Chastain, R. L., Hoyt, W. T. i Ayzenberg, R. (2015). Self-concealment: Integrative review and working model. *Journal of Social & Clinical Psychology*, 34, 705-729. <https://doi.org/10.1521/jscp.2015.34.8.705>
- Liberman, Z. (2020). Keep the cat in the bag: Children understand that telling a friend's secret can harm the friendship. *Developmental psychology*, 56(7), 1290-1304. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/dev0000960>
- Slepian, M.L., Chun, J.S. i Mason, M.F. (2017). The experience of secrecy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(1), 1-33. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/pspa0000085>
- Slepian, M. L. i Greenaway, K. H. (2018). The benefits and burdens of keeping others' secrets. *Journal of Experimental Social Psychology*, 78, 220-232. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2018.02.005>
- Slepian, M. L. i Kirby, J.N. (2018). To Whom Do We Confide Our Secrets? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(7), 1008-1023. <https://doi.org/10.1177/0146165218788888>

org/10.1177%2F0146167218756032

Slepian, M.L., Masicampo, E.J., Toosi, N.R. i Ambady, N. (2012). The physical burdens of secrecy. *Journal of Experimental Psychology: General*, 141(4), 619-624. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0027598>

Slepian, M. L. i Moulton-Tetlock, E. (2019). Confiding secrets and well-being. *Social Psychological and Personality Science*, 10(4), 472-484. <https://doi.org/10.1177%2F1948550618765069>

Turner, R. E., Edgley, C., i Olmstead, G. (1975). Information control in conversations: Honesty is not always the best policy. *Kansas Journal of Sociology*, 11 (1), 69-89.

Uysal, A., Lin, H.L., Knee, C.R. i Bush, A.L. (2012). The association between self-concealment from one's partner and relationship well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(1), 39-51. <https://doi.org/10.1177%2F0146167211429331>

Vrij, A., Paterson, B., Nunkoosing, K., Soukara, S. i Oosterwegel, A. (2003). Perceived advantages and disadvantages of secrets disclosure. *Personality and Individual Differences*, 35(3), 593-602. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00221-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00221-0)

Zhang, Z. (Tracy) i Dailey, R. M. (2018). Wanna Hear a Secret?: The Burden of Secret Concealment in Personal Relationships From the Confidant's Perspective. *Journal of Relationships Research*, 9 (1), 1-11. <https://doi.org/10.1017/jrr.2017.22>